

CRIMINAL LEGAL ANALYSIS OF THE CRIME OF “ROBBERY” FROM ARTICLE 237 OF THE CC OF THE REPUBLIC OF NORTH MACEDONIA

Toshe Panov

MIT University, Skopje, N. Macedonia, tosekparoso@gmail.com

Abstract: The criminal act "Robbery" in the Criminal Code is provided in Article 237 of the Criminal Code of the Republic of Macedonia and as a complex crime is the most typical form of classic property offenses with pronounced elements of coercion.

Property crime is a set of criminal activities that attack other people's property in order to obtain illegal property gain. Property crimes belong to the classic crime and this type of crime is known to almost all socio-economic formations. Due to its frequency, property crimes are the most common type of crimes and in total crime account for half of all crimes committed. Lately, this type of crime is on a high place in the scale of the total number of committed crimes in the Republic of Northern Macedonia and with this paper I will try to contribute to a better and more comprehensive crime of robbery. In this paper also I will try to address the notion and characteristics of this crime and its similarities and differences with the crime of robbery.

Keywords: robbery, theft, aggravated theft.

КАЗНЕНО ПРАВНА АНАЛИЗА НА КРИВИЧНОТО ДЕЛО „РАЗБОЈНИШТВО„ОД ЧЛЕН 237 ОД КЗ НА РСМ

Тоше Панов

МИТ Универзитет, Скопје, РС Македонија, tosekparoso@gmail.com

Апстракт: Кривичното дело „Разбојништво„ во КЗ е предвидено во чл.237 од КЗ на РСМ и како сложено кривично дело претставува најтипичен облик на класичните имотни деликти со изразени елементи на присилба.

Имотниот криминалитет претставува збир на криминални активности со кој се напаѓа тугиот имот со цел да се прибави противправна имотна корист. Имотните деликти спаѓаат во класичниот криминалитет и овој тип на криминалитет го познаваат речиси сите општествено-економски формации. По својата зачестеност имотните деликти претставуваат најчест вид на кривични дела и во вкупниот криминалитет заземаат половина од сите извршени кривични дела. Во последно време овој вид на кривични дела се наоѓа на високо место од скалата на вкупниот број на извршени кривични дела во Република Северна Македонија и со овој труд ќе се обидам да допринесам на што подобро и посодржајно на кривичното дело разбојништво. Во овој труд исто така ќе се обидам да се осврнам на поимот и карактеристиките на ова кривично дело и неговите сличности и разлики со кривичното дело разбојничка кражба.

Клучни зборови: Разбојништво, разбојничка кражба, тешка кражба.

1. ВОВЕД

Според нашето кривично законодавство Кривичното дело е противправно дело што со закон е определено како кривично дело и чии обележја се определени со закон.

Кривичното дело е општествено опасно дело кое правниот поредок го забранува под закана на примена на кривична санкција. Кривичното дело е резултат на однесувањето на човекот па може да се означи и како човечко дејствие и однесување кое произведува штетна последица за општеството, поради кое тоа и реагира со примена на кривична санкција спрема оној кој го сторил.

Кривичното дело е најчесто е свесен и посакуван човечки акт, но тоа може да биде и акт на непромисленост, па и акт на проектирана болесна имагинација или халуцинација, т.е. да биде резултат на душевна болест или пореметување. Надвор од општеството нема кривично дело затоа што кривичното дело не е само акт на човек, т.е. производ од човек, туку тоа истовремено е и општествена појава. 1/

Кривичното дело е поведење на човекот, што законодавецот, оценувајќи го како опасно за општеството, го предвидува како кривично дело, пропишувајќи казна или друга кривична санкција за неговиот виновен сторител.

2. КРИВИЧНО ДЕЛО РАЗБОЈНИШТВО- ПОИМ И ОСНОВНИ КАРАКТЕРИСТИКИ

Кривичното дело разбојништво спаѓа во најтипичните облици на професионалниот криминалитет. Според конструкцијата на неговото битие, Разбојништвото е сложено кривично дело кај кое постојат елементи на кражба и присилба како и кај разбојничката кражба. Помеѓу овие две кривични дела постои разлика која се огледа во тоа што кај разбојништвото на прво место е примената на сила или закана, па дури потоа кражба, додека кај разбојничката кражба присилбата се појавува после извршената кражба, како средство да се задржи украдената ствар.

Најчести објекти на неговиот напад се личниот имот на граѓаните, а во најдрастичните случаи се и објекти во кои се држат и се чуваат парични средства, возила за превоз, менувачници, бензински пумпи, банки, трговски објекти и слично.

Разбојништвото како кривично дело во нашето Кривично законодавство е предвидено во дваесет и трета глава и спаѓа во групата на кривични дела против имотот.

Во групата на кривичните дела против имотот покрај кривичното дело разбојништво спаѓаат уште: кражба, кражба на електрична енергија, топлинска енергија или природен гас, тешка кражба, разбојничка кражба, затајување, послужување, одземање туѓи предмети, одземање на моторно возило, оштетување туѓи предмети, оштетување туѓи права, бесправно градење, оштетување на станбени и деловни згради и простории, незаконито вселување, измама, измамување на купувачи, измама при добивање на кредит или друга погодност, измама на штета на средства на европската цаедница, осигурителна измама, оштетување и неовластено навлегување во компјутерски систем, правење и внесување на компјутерски вируси, компјутерска измама, злоупотреба на довербата, неовластено примање подароци, намерно предизвикување стечај, предизвикување стечај со несвесно работење, злоупотреба на постапката за стечај, оштетување или повластување на доверители, изнуда, учена, лихварство, прикривање, делотворно каење и гонење за дела меѓу блиски сродници.

Цел на разбојништвото е кражба на ствари или таква кражба на ствари на кои и претходи присилба/сила или закана/ како средство за одземање на туѓи подвижни ствари.

Под сила која при извршувањето на ова кривично дело се применува против лицата од кој се одзема стварта, се подразбира пред се, употреба на физичка, механичка или други сили /звучна, светлосна, топлотна енергија/ од едно лице спрема друго лице./, но и примената на хипноза и зашеметувачки средства со цел тоа лице да се доведе до несвесна состојба или да се онеспособи за давање отпор.

Заканата која кај кривичното дело Разбојништво се упатува заради спречување на отпорот при одземање на ствари треба да биде таква нападнатиот да ја свати озбилено, а без значење е дали извршителот имал стварна намера да ја реализира заканата, како и дали воопшто било можно да ја оствари.

За кривичното дело разбојништво битно е дека со сила или со закана дека непосредно ќе се нападне на животот или телото на оштетениот да се создаде една таква ситуација во која е дошло до одземање на туѓа подвижна ствар. Кај така употребената сила, односно искажаната закана, околноста што оштетениот сам ја предал стварта на извршителот не може да се третира како негово однесување во смисла на слободна диспозиција на сопствениот имот. Затоа овде постои исто дело како и кога сторителот сам да ја одземел стварта.

За постоење на заканата како битен елемент на кривичното дело разбојништво не е од влијание дали силата може да биде остварена или не. Битно е дека лицето на кое му се врши закана има основ спрема конкретните околности да ја свати заканата како озбилна и можна. Пр. кривичното дело разбојништво може да се изврши и со употреба на пластичен пиштол.

Разбојништвото се состои во одземање на туѓа подвижна ствар со намера со нејзиното присвојување да се прибави за себе или за друг противправна имотна корист – со употреба на сила против некое лице или со закана дека непосредно ќе се нападне на животот или телото. Сличноста помеѓу разбојничката кражба и разбојништвото се состои во тоа што овие две кривични дела се сложени кривични дела. Имено и едното и другото кривично дело се состојат од две кривични дела; од присилба и од кражба. Нашето казнено право ова кривично дело го третира како имотно дело/а не како дело на насилство, *crimen vis*/поради тоа што присилбата е подредена на намерата за посвојување.

Разликата помеѓу нив лежи во тоа што кај разбојничката кражба присилбата /силата и заканата/ се појавуваат после извршувањето на кражбата, како средство да се задржи украдената ствар, додека кај разбојништвото присилбата се појавува пред или за време на извршувањето на кражбата, како средство да се совлада очекуваниот или веќе дадениот отпор против одземањето на стварта. Поим и карактеристики на Кривичното дело Разбојништво

Од причина што целта на разбојништвото е кражба, тоа мора да ги содржи општите елементи на кражба, одземање на туѓа подвижна ствар со намера да се присвои противправна имотна корист за себе или

за друг.

Покрај тоа, потребно е сторителот пред кражбата на стварите да употребил сила против некое лице или закана дека непосредно ќе нападне на животот или телото, или со други зборови, да употребил присилба.

Разбојништвото е прво присилба, а кражбата на стварите се надоврзува заради постигнување на посакуваната цел, при што вредноста на украдените ствари нема значај за постоење на кривичното дело разбојништво. Спрема тоа, разбојништвото ги опфаќа сите облици на кривичното дело кражба, па и кражбата на ствари од мала вредност.

Обидот за ова кривично дело е казнив.

Објект на заштита е имотот, а објект на нападот е туѓа подвижна ствар.

Дејствието на извршување е одземање на туѓа подвижна ствар, а тоа дејствие се превзема на одреден начин, со употреба на сила или со квалификувана закана. Квалификуваната закана е најава на непосреден напад на живот или телесниот интегритет на владетелот на стварта или друго лице.

Извршител на кривичното дело разбојништво може да биде секое лице, а во поглед на вината потребна е директна умисла која ја квалификува наведена намера.

Ова кривично дело има три потешки облици и еден привилегиран облик.

Ставот 2. го предвидува квалификуваниот облик ако вредноста на одзементиот предмет е од поголеми размери и поблаг привилегиран облик предвиден во ставот 3. ако вредноста на одзементиот предмет е од помала и сторителот одел кон тоа да призвои предмет од таква вредност.

Ставот 4. Се однесува на потешок облик на стореното дело во кои спаѓаат: разбојништво со умислена повреда на некое лице, извршување на разбојништво во состав на група или банда или ако при извршувањето на разбојништвото е употребено огнено оружје или опасно орудие. Како посебни квалификувани облици се предвидени предизвикувањето конкретна опасност за животот или телото на две или повеќе лица при сторувањето на разбојништвото во банка, менувачница, бензинска пумпа и слично.

Ставот 5 се однесува на посебен облик на квалификувано умислено убиство извршено при извршување на разбојништвото каде што се работи за специјален облик на убиство од користољубие и овде се работи за довршено дело на тешко разбојништво, а не за обид, ако некое лице е лишено од живот. без оглед на тоа дали е остварена намерата за одземање на предметот. Потешки облици исто така постојат и кога при разбојништвото тешката повреда или убиството останале во обид. Ако пак убиството е извршено од небрежност, ќе се работи за стек на разбојништво и небрежно убиство/

Квалификуваната закана е најава на непосреден напад на животот или телесниот интегритет на држателот на стварта или друго лице.

3. ПРАКТИЧНИ ПРИМЕРИ ЗА КРИВИЧНОТО ДЕЛО РАЗБОЈНИШТВО

Судската пракса избобилува со богати примери во врска со кривичното дело Разбојништво.

Пример: Оптужениот го искористил моментот кога оштетениот влегол во својот паркиран автомобил, па вегол со него во возилото и седнал на задното седиште, извадил пиштол, го вперил во оштетениот и му наредил брзо да вози по градот и кога дошол до периферијата држејќи го вперениот пиштол во оштетениот од него побарал да му го предаде мобилниот телефон и парите при што оштетениот во страв за сопствениот живот и го сторил, после што обвинетиот побегнал.

Во конкретниот случај обвинетиот со озбилна закана дека непосредно ќе нападне на животот или телото одзел туѓи подвижни ствари во намера за себе да присвои противправна имотна корист и вака утврдените дејствија на обвинетиот правилно се квалификувани како кривично дело разбојништво./Пресуда ВСС Кж/1988/03

Пример: Разбојништвото е извршено со средство за зашемачување во облик на спреј од неутврден вид, со кој е прскано во очите на оштетениот. Овде средството за зашемачување се смета за сила. Пресуда ВСС Кж./ 689/92.

Пример: Закана постои и кога сторителот на кривичното дело во раката држи жилет кога и приоѓа на благајничката/ВСС Кж 977/99

Пример: Кога сторителот два пати со песница го удари оштетениот во главата после што оштетениот падне на земјата, а тој му пријде и му ја соблече јакната/ ВСС Кж 827/004/

4. НАЧИН НА ДОЗНАВАЊЕ И РАЗЈАСНУВАЊЕ НА РАЗБОЈНИШТВОТО

Како и кај останатите кривични дела против имотот, кај кривичното дело разбојништво основен и најважен извор на дознавање за извршување на делото е оштетениот. Ова затоа што на оштетениот најповеќе е заинтересиран да се открие сторителот и да му се вратат одземените ствари или предмети, односно да биде обештетен. Покрај оштетениот, како извор на дознавање за извршеното разбојништво се појавуваат и

пријавите на останатите граѓани, овертуалните очевидци, разновидните анонимни пријави, аудио визуелниот надзор на инсталираните безбедносни камери како и непосредната дејност на полицијата/оперативната полициска дејност/.

Со оштетеното лице кое пријавува разбојништво треба да се изврши

детален разговор за сите околности под кои е извршено делото, водејќи сметка при тоа за посебната психофизичка состојба во која се наоѓа оштетениот.

Покрај обавувањето на разговорот на околностите под кои е извршено делото, оштетениот треба да даде и податоци за видот и висината на материјалната штета и подетално да ги опише одземените предмети/ствари/со сите нивни битни карактеристики. Ако се во прашање пари, особено девизи, потребно е да се укаже на апоенската структура на одземените пари. Пр.украдени се десет новчаници од по педесет евра/. Веднаш по дознавањето за извршеното кривично дело разбојништво, треба да се организира што побргу излегување на полициските службеници на лице мест, да се обезбеди лице местото по сите правила на криминалистичката тактика и методика и да се превземат мерки и дејствија увидната екипа што побрзо да пристапи кон вршење на увидот.

Во текот на вршењето на увидот посебно внимание треба да се посвети на траговите кои

потекнуваат од сторителот на кривичното дело. На лице место можат да се пронајдат и предмети кои сторителот ги оставил на местото на настанот, било тој да ги отфрлил напуштајќи го лице местото, било нив случајно да ги оставил/делови од облека, лични предмети, средства за маскирање и слично/. Во праксата се познати и случаи кога на извршителите на кривичното дело разбојништво на лице место и испаѓале разни документи. лична карта, пасош, возачка дозвола и слично/. Во случај кога извршителот бил маскиран не може да се очекува од оштетениот или од други лица да му дадат детален личен опис, но тие можат да дадат корисни податоци за неговиот личен изглед, како бил облечен, како се однесувал, како зборувал и слично кое нешто може да биде од големо значење при неговата идентификација. Ако осумничениот благовремено се открие, а особено ако тоа се деси непосредно по извршувањето на делото треба да се подложи на судско-медицински преглед за да се утврди постоењето на повредите/модринки, огреботини, угризи и слично/. на неговото тело кои потекнуваат од отпорот кој го пружал оштетениот. Исто така на оделото и кондурите на осумничениот кои ги носел во време на извршувањето на разбојништвото можат да се пронајдат трагови од прашина, кал, стакло и друг материјал кој го однел од лице местото, како и биолошки трагови ако дошло до борба или повредување со што несомнено се утврдува врската помеѓу жртвата, сторителот и лице местото.

Ако осумничениот благовремено се открие, а особено ако тоа се деси

5. РЕЗУЛТАТИ И ДИСКУСИЈА

Анализа на обемот, динамиката и структура на кривичните дела против имотот и кривичното дело Разбојништво во периодот 2001-2010 и во 2020 г.

Во 2010 г/ вкупно пријавени полнолетни лица кои извршиле кривично дело изнесува 30.004.

Од вкупно пријавените кривични дела кривични дела против имотот изнесуваат 19.846 или 66,14%/

Од вкупно пријавени кривични дела бројот на познати сторители во 2010 г. изнесува 15.383 лица, а бројот на непознати сторители изнесува 14.621 лице

Во 2010 г. поднесен е обвинителен предлог против 10.990 лица што претставува 33% од кои мажи 9.463 или 66,11%, 1.527 биле жени или 13,89%

Табела 1. Пријавени полнолетни лица според групите на кривични дела во период од 2001-2005 год

Година	2001	2002	2003	2004	2005
Вкупно	18.018	18.171	20.161	22.591	23.814
Кривични дела против имотот	9559	10.420	11.079	13.482	14.330
Процент	53,5%	57,3%	54,9%	59,6%	60,1%

Извор: Државен завод за статистика на РСМ

Во периодот од 2001 до 2005 г. имаме постепено зголемување на пријавените полнолетни лица за кривичните дела против имотот и тоа од вкупниот број на пријавени лица од 18.018 во 2001 г. процентот на учество на кривичните дела против имотот изнесува 53,5%, а од вкупниот број на пријавени лица од 23.514 во 2005 г. процентот на учество на кривичните дела против имотот изнесува 60,1% што значи дека

од 2001 до 2005 имаме зголемување на пријавените сторители на кривични дела повеќе за 6,6%.

2.Табела.Пријавени полнолетни лица според групите на кривични дела во период од 2006-2010 год.

Извор: Државен завод за статистика на РСМ

Година	2006	2007	2008	2009	2010
Вкупно	23.514	23.305	26.409	30.404	30.004
Кривични дела против имотот	14.329	13.730	16.207	20.205	19.846
Процент	60,9%	58,9%	61,1%	66,4%	66,1%

Во периодот од 2006 до 2010 г.имаме постепено зголемување на пријавените полнолетни лица за кривичните дела против имотот и тоа од вкупниот број на пријавени лица од 23.514 во 2006 г.процентот на учество на кривичните дела против имотот изнесува 60,9%, а од вкупниот број на пријавени лица од 30.004 во 2010 г.процентот на учество на кривичните дела против имотот изнесува 66,1% што значи дека од 2006 до 2010 имаме зголемување на пријавените сторители на кривични дела повеќе за 5,2%.

Од вкупниот број на пријавени лица во 2001 г. од 18.018 во 2010 година вкупниот број на пријавени лица изнесуваше 30004 лица и бројот на пријавени лица е зголемен за 60,05% .

Од вкупниот број на пријавени лица за сторители на кривичните дела против имотот во 2001 г.од 9.559, во 2010 година бројот на пријавени сторители на кривичните дела против имотот во 2010 г.изнесуваше 19846 лица и имаме зголемување во износ за 48,16%

Табела 3.Пријавени полнолетни лица во 2010 год. според Кривичното дело и полот во 2010

	Вкупно Пријавени	Вкупно познати сторители	Жени	Поднесен обвинителен предлог
Кривично дело против имотот	19.486	5.823	487	4.405
Кр.дело разбојништво	452	202	5	181
Процент на учество на кр. дело разбојништво	2,31%	3,46%	1,02%	4,10%

Извор: Државен завод за статистика на РСМ

Во 2010 г. од вкупно пријавени 19.486 сторители за сторено кривично дело против имотот, за кривичното дело разбојништво пријавени се вкупно 452 лица што значи дека кривичното дело разбојништво во однос на вкупниот број на пријавени кривични дела против имотот учествува со 2,31%.

Според полот од вкупно пријавените 487 сторители за кривичното дело против имотот само 5 пријавени се жени пријавени за кривичното дела разбојништво со процент на учество од 1,02% што укажува на фактот дека кривичното дело разбојништво е резервирано за лица од машкиот пол кој учествува со 98.98%.

Табела 4.Пријавени полнолетни лица –познати сторители според групите на кривични дела во Кочани во 2020 год.

	Познати сторители	Кривични дела против имотот	Процент на учество
Вкупно	13.074	3.353	25,6%
Кочани	165	36	21,8%

Извор: Државен завод за статистика на РСМ

Од вкупно 13.074 познати сторители на кривични дела во 2020 г. бројот на кривичните дела против имотот изнесува 3.353 или 25,6%, а од вкупно познати сторители на кривични дела во Кочани има 165 лица од кои бројот на кривичните дела против имотот изнесува 36 со процент на учество од 21,8 %.

Табела 5. Обвинети полнолетни лица според групите на кривични дела во 2020 год.

	Обвинети	Против имотот	Процент на учество
Вкупно	6.965	272	3,90%

Извор: Државен завод за статистика на РСМ

Од вкупниот број на обвинети полнолетни лица од 6.965 лица, за кривичните дела против имотот се обвинети 272 лица со процент на учество од 3,90%.

Врз основа на напред изнесеното и севкупната ситуација во општеството можеме да заклучиме дека за порастот на евидентираните кривични дела разбојништво во наведениот период најмногу допринесе и сеопштата криза во општеството/ невработеноста, беспарицата и сл./а во одредени периоди каде имаме опаѓање на евидентираните кривични дела за опаѓањето се можни следните причини

-казнената политика;

-подобrena работа на полицијата при расветлувањето на овој вид на кривични дела и подобра физичко-техничка заштита на објектите.

6. ЗАКЛУЧОК

Целта на овој труд беше да се изврши една сеопфатна правна анализа на кривичното дело Разбојништво и да се укаже на фактот дека во последните години е зголемен бројот на разбојништва кои се појавуваат во проширен избор на начинот и средствата на примена на сила, како и се позачестеното повредување на жртвата на кривичните дела, а исто така да се предложат и мерки за што поефикасно расветлување на овој вид на кривични дела.

Неопходно е веднаш по дознавањето за извршувањето на кривичното дело разбојништво веднаш да се организира излез на полицијата на лице место, да се обезбеди лице местото и да се овозможи на увидните екипи што побрзо да пристапат на вршење на увидот. Посебно внимание увидната екипа треба да посвети на трагите и предметите кои потекнуваат од сторителот на кривичното дело или кои можат да се доведат во врска со него

Отежителна околност во расветлување на ова кривично дело е фактот што повеќето од нив се извршуваат во урбаните средини.

Олеснителна околност при расветлувањето на ови кривични дела, секако претставува вградувањето на сигурносните електронски опреми/ камери, аларми и слично/, на објектите или во објектите кои се подобни за извршување на овие кривични дела.

За да се намали бројот на извршените кривични дела потребно е да се воспостави подобра соработка со граѓаните, поинтензивно да се спроведуваат превентивните мерки и да се организира едукација на потенцијалните жртви на овој вид кривични дела и слично, а при изрекувањето на казната стриктно да се применуваат законските одредби кои се однесуваат не само на запретената казна, туку и при изрекувањето на казната да се има во предвид начинот на кој се превземени дејствијата од сторителот.

ЛИТЕРАТУРА

- Атанацковиќ, Д. (2016). Кривично право посебен дел, Привредна Штампa Београд, стр.469
Бошковиќ, М, & Бановиќ, Б. (2016). Криминалистика, методика Посебен дел, Белград .
Бошковиќ, М. (2017). Криминологија, Пф, Нови Сад
Јовановиќ Љ., & Јовашевич Д. (2017). Кривично право, Општ дел, Номос, Белград 2003
Јовашевиќ, Д., & Гургиќ, В. (2016). Кривично право, Посебен дел, Белград
Камбовски, В. (2018). Казнено право на Република Македонија
Марјановиќ, Г., & Каневче М. (2017). Кривично право-Издавач Стоби трејд Скопје, стр.98.